

“She looks like me”

*Een analyse naar de manier waarop representatie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar
in de media bijdraagt aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen in Nederland*

MSc Thesis– Sociologie

Daniëlle Dumfries

Begeleid door Pearl Dykstra

626489

Erasmus Universiteit

25-6-2023

Woorden 9709

Abstract

Zwarte vrouwen begeven zich in een medialandschap dat Westerse vrouwen meer waardeert dan zwarte vrouwen. Zwarte vrouwen komen relatief minder voor in de media, en als zij voorkomen, zijn dit vaak vrouwen met een lichtere huid of van gemixte afkomst.

Het afgelopen decennium toont zichtbare ontwikkelingen op het gebied van representatie in de media. Het hedendaagse medialandschap bevat steeds meer variëteit en geeft zwarte vrouwen een podium. De huidige studie onderzoekt op welke manier representatie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar bijdraagt aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Hierbij is aandacht voor zowel Eurocentrische- als Afro centrische vertegenwoordigingen in de media. De studie concludeert dat sociale druk, sociale vergelijking en de sociale identiteit leidende concepten zijn die bovenstaande vraagstuk helpen te beantwoorden. Na kwalitatieve dataverzameling in de vorm van interviews wordt duidelijk dat ondervertegenwoordiging in de media op een negatieve manier bijdraagt aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen.

Onzichtbaarheid in de media draagt bij aan onzekere gevoelens en leidt in sommige gevallen zelfs tot schaamte over het natuurlijke haar. Daartegenover draagt zichtbaarheid in de media bij aan erkenning, zelfverzekerdheid en zelfacceptatie. De bevindingen van het onderzoek kunnen bijdragen aan meer bewustwording onder mediamakers en producenten. Hierdoor kan een gevarieerder medialandschap gerealiseerd worden, waarin meer zwarte vrouwen met natuurlijk haar vertegenwoordigd zijn.

Keywords:

Black women with natural hair; Afro hair; Representation in the media; Self-image;

Role models; Social comparison; Social identity

Inhoudsopgave

Abstract	2
1. Inleiding	4
1.1. Aanleiding.....	4
1.2. Probleemstelling.....	6
1.3 Wetenschappelijke relevantie en maatschappelijke relevantie	7
2. Theoretisch kader.....	8
2.1 “Black natural hair”; “Zwart natuurlijk haar”	8
2.2 De geschiedenis van zwart natuurlijk haar en de sociale identiteit	8
2.3. De totstandkoming van zelfbeeld	9
2.4. Sociale vergelijking door middel van media.....	10
2.5 De Natural hair movement.....	11
3. Methodologie	13
4. Resultaten.....	16
4.1 Sociale druk	16
4.2 Onzichtbaarheid in de media	18
4.3 Zichtbaarheid in de media	20
4.4 De sociale identiteit	22
4.5 Influencers op social media	24
5. Conclusie en discussie	26
6. Referenties	30
7. Bijlage	33
7.1 Topiclist.....	33
7.2 Interview leidraad	33
7.3. Open- Axiaal- Selectief- coderen.....	36
7.3.1 Sociale druk	36
7.3.2 Onzichtbaarheid in de media/ homogeen medialandschap.....	37
7.3.3 De sociale identiteit	38
7.3.4 Zichtbaarheid in de media/ divers medialandschap.....	39
7.4 Ethics & Privacy checklist.....	40

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In mei 2023 verscheen er een nieuwe Disneyfilm op het grote doek. De *live-action remake* van *The Little Mermaid*; in Nederland ook wel bekend als *Ariël*. In de trailer van de nieuwe film is te zien dat de kleine zeemeermin nu wordt gespeeld door de zwarte actrice, Halle Bailey. Dit is een bijzonder gegeven omdat de grote meerderheid van de Disney prinsessen wit is (Wyer, 2017). In de originele film uit 1989 werd de hoofdrol dan ook vervuld door een wit meisje met steil, rood golvend haar. Het veranderen van het uiterlijk vertoon van de hoofdrolspeelster leverde veel reacties op (RTL Nieuws, 2022). *Social media* werd overspoeld met filmpjes van meisjes die hun vreugde uitten door het zien van een Disneyster die qua uiterlijk op hen leek. “*She’s black*” en “*She looks like me*” werd door hen uitgesproken (BBC News, 2022). De actrice reageerde op de reacties vol ontzag. Zij zei dat het een mooie ervaring was om de essentie van wie zij is als persoon te verenigen met Ariël als personage. De essentie van wie zij is, omvatte volgens Halle Bailey haar haarlokken (Romano, 2022).

Zwart natuurlijk haar als onderdeel van de identiteit

Haar heeft in vele culturen een belangrijke betekenis (Johnson & Bankhead, 2014). Deze betekenis kan afhankelijk van de sociale en culturele context variëren. Binnen de zwarte gemeenschap vormt haardracht een centraal thema. De presentatie van- en de relatie tot haar vormen een belangrijk onderdeel van de identiteit van zwarte vrouwen. Zo kan haar dienen als methode voor zelfexpressie, en heeft haar een spirituele, religieuze en sociaal-culturele betekenis. Deze betekenis is door de eeuwen heen ontstaan (Johnson & Bankhead, 2014). Voor de slavernij werd de unieke haartextuur van Afrikaanse bevolkingsgroepen door hen ingezet als communicatiemiddel over relatiestatus, volwassenheid, spirituele verbondenheid, etnische identiteit, kapitaal en klasse (Pitts, 2021). Zo schoren jonge meisjes hun hoofd gedeeltelijk kaal om te benadrukken dat zij niet beschikbaar waren voor verkering, en stonden bepaalde gevlochten kapsels symbool voor de voorbereiding op een oorlog (Byrd & Tharps, 2014). Tijdens de slavernij werd de Afrikaanse bevolking een belangrijk onderdeel van hun identiteit en cultuur ontnomen. Slaven moesten hun haar bedekken omdat het onaantrekkelijk en aanstootgevend zou zijn. Ook na de slavernij werd het dragen van natuurlijk haar bedreigd (Pitts, 2021; Johnson & Bankhead, 2014).

Thompson (2008) stelt dat alle vrouwen, ongeacht ras of etniciteit, uitdagingen ondervinden als het gaat om de keuze voor een haarstijl. Voor zwarte vrouwen is deze keuze echter extra beladen. Vrouwen van elke etnische achtergrond worden dagelijks geconfronteerd met beelden over het ideale uiterlijk, lichaamsgewicht en slankheid (West,

1995). Deze beelden zijn veelal tegenstrijdig met de realiteit, niet haalbaar, en leiden daarmee mogelijk tot een laag zelfbeeld en gevoelens van minderwaardigheid. West (1995) bepleit dat schoonheidsidealen voor zwarte vrouwen extra schadelijk zijn. Dit komt omdat schoonheidsnormen historisch gezien altijd zijn gebaseerd op witte, Eurocentrische schoonheidsstandaarden, die zwarte, Afrikaanse uiterlijke kenmerken buitensluiten.

De geschiedenis laat een trend zien waarin de normalisering en acceptatie van Europese schoonheidsstandaarden gepaard ging met onderdrukking van zwart natuurlijk haar (Johnson & Bankhead, 2014). Waar Europees, lang, steil haar werd gezien als mooi en aantrekkelijk, werd zwart natuurlijk haar beschouwd als verfoeilijk. Deze door Europa gedomineerde schoonheidsstandaarden hebben zwarte vrouwen generaties lang beïnvloed waardoor de overtuiging ontstond dat zwarte vrouwen hun natuurlijke haar moesten veranderen om mooi gevonden te worden (Ellis-Hervey, Doss, Davis, Nicks & Ariaza, 2016). De onderdrukking heeft eraan bijgedragen dat zwarte vrouwen er vaak voor kiezen om hun natuurlijke haar te stijlen, of op een andere manier met chemische middelen manipuleren (Johnson & Bankhead, 2014). Jeffries en Jeffries (2014) beargumenteren hierbij dat beeldvorming over zwarte mensen zich heeft gemanifesteerd tot culturele hegemonie waarbij de onderdrukte groep de sociale normen van een dominante groep accepteert en zelfs omarmt ten koste van henzelf. De culturele- en spirituele betekenis van haar tegenover de ingewikkelde definitie van wat als mooi en zelfs acceptabel wordt beschouwd, maakt filosofieën rondom haar persoonlijk tegenstrijdig (Jeffries & Jeffries, 2014).

Haar maakt deel uit van de *performance* van de identiteit. Door middel van haar doen individuen uitspraken over zichzelf en de samenleving, en laten individuen hun identiteit tot uiting komen (Lukate & Foster, 2022). Banks (2000) onderzocht door middel van etnografisch onderzoek op welke manier haar, de ideeën van zwarte vrouwen over ras, seksualiteit, geslacht, schoonheidsbeelden en macht vormgeeft. De *self-hatred theory* wordt gebruikt om te toetsen of zwarte vrouwen hun haar gladder maken uit onzekerheid en een laag zelfbeeld, of niet. Zoals de *self-hatred theory* voorspelt, komt uit de analyses van de interviews van Banks (2000) naar voren dat er zwarte vrouwen zijn die om deze redenen haarveranderingen ondergaan. Evenwel wordt benadrukt dat andere zwarte vrouwen juist kiezen voor haarverandering uit persoonlijke tevredenheid en liefde voor zichzelf (Ulmer, 2001).

Eind jaren zestig en zeventig ontstond de *Black Power Movement* (Pitts, 2021). In deze periode omarmde de zwarte gemeenschap Afro centrische haarstyling als symbool van eenheid, collectieve identiteit en zwarte trots. Deze beweging heeft zich ontwikkeld tot de

meest recente *Natural hair movement*. Aangespoord door films en de komst van *social media* dagen zwarte vrouwen, vandaag de dag, de Eurocentrische normen uit door hun haar steeds meer op Afro centrische manieren te dragen. Daarbij vinden steeds meer zwarte vrouwen dat hun kapsels hun esthetische waarde, eigenwaarde en centrale identiteit bevestigen (Pitts, 2021). Jeffries en Jeffries (2014) beargumenteren dat ondanks het feit dat het aantal zwarte vrouwen dat hun natuurlijke haar omarmt groeit, de worsteling met een ingewikkelde definitie van wat als mooi of zelfs acceptabel wordt beschouwd, blijft bestaan.

1.2. Probleemstelling

Veel van de idealen waar vrouwen van alle etnische achtergronden zich aan confirmeren, komen voort uit de media (Robinette, 2019). Middels films, advertenties met supermodellen, reclames, enzovoorts, wordt vrouwen een druk opgelegd om te voldoen aan de door media uitgedragen schoonheidsnormen. Voor zwarte vrouwen is deze druk groter omdat het beeld van de Westerse vrouw wordt geïdealiseerd. Daarbij geldt dat zwarte vrouwen ondervertegenwoordigd zijn in de media, waardoor kijkers onbewust worden geprogrammeerd om aantrekkelijkheid en begeerlijkheid te koppelen aan de witte vrouw (Robinette, 2019).

De huidige *Natural hair movement* draagt bij aan een gevarieerder medialandschap (Moloko, 2020). Zowel in de media, als in het dagelijks leven zijn steeds meer zwarte vrouwen met natuurlijk haar zichtbaar. Met name vrouwen uit generatie X (1960-1980), *millenials* en generaties daarna kiezen ervoor om hun natuurlijke haar te dragen. Dit kan deels worden verklaard doordat *social media* heeft bijgedragen aan kennisname over de verzorging van natuurlijk haar (Moloko, 2020).

Verskillende onderzoeken gaan in op de samenhang tussen media-aandacht en een toename van zwarte vrouwen die hun natuurlijke haar dragen. Er is echter nog weinig onderzoek gedaan naar de rol van deze media-aandacht op het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Dit is opmerkelijk, omdat onderzoek aantoont dat de inhoud van media, met name wegens het bestaan van schoonheidsidealen, van grote invloed kan zijn op het zelfbeeld en identiteitsvorming van vrouwen (Van Dijk & Matthijssen, 2018). Dit voorgestelde onderzoek bekijkt zowel de invloed van Eurocentrische- als Afro centrische vertoningen in de media betreft het zelfbeeld van zwarte vrouwen. De volgende onderzoeksvraag wordt gesteld:
“Op welke manier draagt representatie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar in de media bij aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen in Nederland?”

1.3 Wetenschappelijke relevantie en maatschappelijke relevantie

Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek tracht zich te onderscheiden van eerdere studies met betrekking tot de zwarte gemeenschap door onderzoek te verrichten naar de manier waarop representatie in de media, haarkeuzes en het zelfbeeld van zwarte vrouwen beïnvloedt. Tot nu toe zijn er vele studies gewijd aan huidskleur, maar is literatuur met specifieke aandacht voor haar een stuk geringer. Bovendien is hiertoe onvoldoende literatuur aanwezig om te ondersteunen wat de impact is op zelfbeeld. Het is nodig om het fenomeen ‘haar’ in het bijzonder te onderzoeken omdat haar voor zwarte vrouwen onlosmakelijk verbonden is met hun identiteit. Omdat de literatuur suggereert dat voornamelijk generatie X en generaties daarna ervoor kiezen om hun haar op een natuurlijke wijze te dragen, zal bovenstaande onderzoeksvraag worden beantwoord met specifieke aandacht voor de tijd waarin zwarte vrouwen opgroeien. Het onderzoek beoogt daarmee additioneel van wetenschappelijke meerwaarde te zijn omdat de focus op tijdgeest niet eerder werd gemaakt in literatuur met betrekking tot representatie van zwarte vrouwen in de media. In het huidige medialandschap zijn steeds meer zwarte vrouwen met natuurlijk haar zichtbaar. Eerdere studies met betrekking tot representatie onderzoeken enkel de dominantie van Eurocentrische vertoningen in de media. Aandacht voor beide vormen van representatie helpt de literatuur verder om kennis te genereren over de invloed van Afrocentrische vertoningen in de media op het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Door licht te werpen op Afrocentrische vertegenwoordiging in de media kan het belang van een divers medialandschap worden benadrukt.

Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek streeft naar kennisverbreding over de achtergrond van schoonheidsidealen en de effecten op het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Het beoogt de gevolgen van schoonheidsnormen bloot te leggen en daarmee bewustwording te creëren voor Nederlandse televisie en media. Nieuwe inzichten over representatie en zelfbeeld kunnen producenten en mediamakers motiveren om bij te dragen aan een gevarieerder medialandschap. Door de effecten van schoonheidsidealen en representatie aan het licht te brengen hoop ik dat media platforms het streven naar gelijkwaardige representatie in de media zullen agenderen. Met specifieke aandacht voor tijdsgeest wordt bijgedragen aan actuele kennis over het huidige medialandschap en de effecten hiervan op het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Hiermee wordt bijgedragen aan het maatschappelijke belang.

2. Theoretisch kader

2.1 “Black natural hair”; “Zwart natuurlijk haar”

‘Natuurlijk haar’ is een overkoepelende term (Ellis-Hervey et al., 2016). Een belangrijke component van natuurlijk haar is het ontbreken van chemische behandelingen of permanente veranderingen van het krulpatroon. Pruiken, *dreadlocks*, *braids*, of haarextensions kunnen daarom nog steeds worden gekwalificeerd als natuurlijk, zolang het haar niet chemisch behandeld is. Zwart natuurlijk haar is dikker, krulleriger en kroeziger dan het haar van witte- of Aziatische mensen. Het haar kan daarom in verschillende vormen gegoten worden (Ellis-Hervey et al., 2016). Dit maakt de textuur van zwart natuurlijk haar uniek ten opzichte van andere texturen (Johnson & Bankhead, 2014).

2.2 De geschiedenis van zwart natuurlijk haar en de sociale identiteit

In de 15e eeuw werden kapsel in Afrika gebruikt om iemands burgerlijke staat, leeftijd, godsdienst, etnische identiteit, rijkdom en rang binnen de gemeenschap aan te geven (Thompson, 2008). De slavernij heeft de betekenis van haar veranderd. Slaven met een lichte huidskleur en glad haar waren tijdens de slavernij meer waard dan slaven met een donkere huidskleur en kroes haar (Ellis-Hervey et al., 2016). Na afschaffing van de slavernij werden zwarte vrouwen die Eurocentrische haarstijlen hanteerden beschouwd als “goed aangepast”. Goed, steil of “minder *kinky*” haar werd zelfs een voorwaarde om toegang te krijgen tot bepaalde scholen, sociale groepen, kerken en zakelijke netwerken (Ellis-Hervey et al., 2016). Het stigma rondom zwart natuurlijk haar heeft de relatie tussen haar en de identiteit van zwarte vrouwen beïnvloed. Haarstijlen beïnvloeden hoe zwarte vrouwen over zichzelf denken en bepalen hoe anderen hen behandelen (Thompson, 2008). Hierdoor wordt ofwel gekozen voor een haarstijl die de identiteit representeert, of een haarstijl die zich conformeert aan Europese normen (Thompson, 2008).

De sociale identiteitstheorie biedt een verklaring voor deze tweestrijd. De sociale identiteit wordt gedefinieerd als: “een verzameling individuen die zichzelf tot dezelfde sociale categorie rekenen, een emotionele betrokkenheid bij deze categorie delen en een bepaalde consensus bereiken over de evaluatie van de groep en hun lidmaatschap” (Hoffman, 2009). Het delen van een bepaald kenmerk leidt tot de sociale identiteit. Dit kan leiden tot het gevoel ergens bij te horen, maar ook het gevoel apart te zijn. De waardering of beoordeling van de aard van de mensen die een sociale identiteit delen, vertelt iets over hoe de sociale omgeving hen ziet. Uiteindelijk bepaalt dit ook hoe individuen zichzelf zien (Hoffman, 2009). Het

stigma rondom natuurlijk haar heeft het gevoel van 'anders zijn' versterkt. Doordat groepslidmaatschap een centraal facet van iemands identiteit vormt, kan het behoren tot een gewaardeerde groep leiden tot een hoger zelfbeeld, en het behoren tot een gedevalueerde groep tot een lager zelfbeeld (Tukachinsky, Mastro, Yarchi., 2017). Natuurlijk haar representeert een bepaalde identiteit, maar wordt ook beïnvloed door negatieve reacties van de omgeving. Gebrek aan waardering draagt bij aan hoe zwarte vrouwen met natuurlijk haar zichzelf zien, en beïnvloedt welke keuze zij maken met betrekking tot haarstijlen (Thompson, 2008). De afweging voor een bepaalde haarstijl kan daarom op basis van de sociale identiteitstheorie worden begrepen.

2.3. De totstandkoming van zelfbeeld

De literatuur maakt onderscheid tussen twee soorten zelfbeeld: een uiterlijk zelfbeeld, *public self*, en een privézelfbeeld, *private self* (Remmerswaal, 2015). Het openlijke, uiterlijke zelfbeeld is gericht op acceptatie door anderen. Hierachter ligt het privézelfbeeld dat alleen bekend is bij de vertrouwenskring. Tot dit zelfbeeld behoren twijfels, onzekerheden en kwetsbare kanten (Remmerswaal, 2015).

De ontwikkeling van het zelfbeeld komt op verschillende manier tot stand (Remmerswaal, 2015). Zelfbeeld komt voor een deel tot stand door de manier waarop anderen op individuen reageren. Dit wordt ook wel *lookingglass self* genoemd. De *lookingglass self* theorie benadrukt de invloed van reacties van anderen op jezelf. De geschiedenis wijst uit dat de reactie op zwarte vrouwen die Europese haarstijlen hanteerde, positiever was dan op zwarte vrouwen met natuurlijk haar. Tot op de dag van vandaag zien we dit fenomeen terug in het sollicitatieproces. Onderzoek naar de vooroordelen over natuurlijk haar in *recruitment* wijst uit dat zwarte vrouwen met een natuurlijk kapsel als minder professioneel en competent worden beoordeeld dan zwarte vrouwen met steil haar (Koval & Rosette, 2021). Als gevolg worden zij minder vaak voorgedragen voor nieuwe banen. Als we ervan uitgaan dat reacties van anderen bepalen hoe men over zichzelf denkt, kan verwacht worden dat zwarte vrouwen als gevolg van afwijzing een negatief zelfbeeld kunnen gaan ontwikkelen.

Naast reacties van anderen komt zelfbeeld ook tot stand door de hoeveelheid waardering die een persoon krijgt (Remmerswaal, 2015). Een hogere mate van waardering versterkt het zelfbeeld en gevoel van eigenwaarde. Een lagere mate van waardering heeft veelal negatieve consequenties op het zelfbeeld. Remmerwaals (2015) beschrijft dat gestigmatiseerde groepen een sociale identiteit krijgen toegeschreven die sterke consequenties

heeft voor het zelfbeeld. Stigma's kunnen gevoelens van schaamte, gevoelens van zelfverachting en zelfvernedering oproepen. Het stigma op natuurlijk haar heeft eraan bijgedragen dat zwarte vrouwen er generaties lang voor hebben gekozen om hun natuurlijke haar te manipuleren. Doordat dit stigma hen is opgelegd en zich heeft ontwikkeld tot culturele hegemonie, kan verondersteld worden dat het zelfbeeld van zwarte vrouwen daarmee beïnvloed is.

2.4. Sociale vergelijking door middel van media

Johnson en Bankhead (2014) benadrukken eveneens dat hedendaagse media, als gevolg van historische invloeden, de voorkeur geven aan witte vrouwen. Als zwarten vrouwen in media voorkomen, zijn dit meestal vrouwen met witte uiterlijke kenmerken. Dat wil zeggen; vrouwen met steil haar, dunnere lippen, en kleine rechte neuzen. Dit maakt hedendaagse media ongunstig voor zwarte vrouwen en doet hen geloven dat hun haar, huid en lichaam minderwaardig is (Johnson & Bankhead, 2014).

Onderzoek wijst uit dat lichaamswaardering een voorspeller is voor zelfwaardering (Bos, Valkenburcht, Mayer, Steenhuis & Derks, 2005). Individuen die hun lichamelijke karakteristieken als minder aantrekkelijk zien hebben een lager zelfbeeld dan individuen met een positievere lichaamswaardering. Bovendien geldt dat de relatie tussen lichaamswaardering en zelfwaardering voor vrouwen sterker is dan voor mannen (Bos et al., 2005).

De sociale vergelijkingstheorie beidt een verklaring voor de overtuiging dat het haar, de huid, en het lichaam van zwarte vrouwen minderwaardig is en kan daarbij ook het verband met zelfbeeld verklaren. Deze theorie stelt namelijk dat mensen de behoefte hebben om hun attitudes en kenmerken met die van anderen te vergelijken (Bos et al., 2005). Zelfwaardering komt tot stand op basis van een vergelijking van de subjectieve waarneming van het zelf, met de eigenschappen en karakteristieken van anderen. Hierbij kan sprake zijn van opwaartse sociale vergelijking en neerwaartse sociale vergelijking (Bos et al., 2005). Op basis van de sociale vergelijkingstheorie kan worden verondersteld dat de vergelijking tussen Afrocentrisch haar en Eurocentrisch haar het zelfbeeld van zwarte vrouwen beïnvloed.

Onderzoek van Ellithorpe en Bleakley (2016) suggereert dat adolescenten op zoek gaan naar mediaboodschappen met personages die op hen lijken. Mogelijk omdat de personages dienen als instrument voor identiteitsontwikkeling en identiteitsbevrediging. De stelling wordt ondersteund door de *social identity gratification theory*. Deze theorie stelt dat

mensen graag op zoek gaan naar mediafiguren die hun identiteitsgroep weerspiegelen (Ellithorpe & Bleakley, 2016). Het huidige medialandschap waarin zwarte vrouwen met verkeerde uiterlijke kenmerken, of niet naar voren komen biedt deze mogelijkheid niet. Als we uitgaan van de sociale vergelijkingstheorie, kan een gebrek aan herkenning in de media ook van invloed zijn op het zelfbeeld van zwarte vrouwen.

2.5 De Natural hair movement

De eerder benoemde *Black Power Movement*, zoals begonnen in 1960, ontstond in het tijdperk van *The Civil Rights Movement* (Langat, 2022; Adl, 2023). Het burgerrechtentijdperk stond in het teken van de strijd tegen rassendiscriminatie- en voor vrijheid en gelijkheid voor zwarte mensen. Als onderdeel van deze beweging werd natuurlijk haar gebruikt als *statement* voor politiek verzet. Zo gebruikten burgerrechtenactivisten als Angela Davis, Nina Simone, Nikki Giovanni en vele anderen in deze tijd hun haar als krachtig, politiek symbool dat de trots op de Afrikaanse afkomst weerspiegelde.

De *Natural hair movement* ontstond eveneens in 1960. Deze beweging is in grote mate toegenomen en versterkt door de *Black Power Movement* (Langat, 2022). Zwarte vrouwen werden aangemoedigd om hun natuurlijke haar te omarmen (Halley, 2019). De beweging staat voor acceptatie en bewondering van de zwarte huid, zwarte gelaatstrekken en zwart natuurlijk haar in de pure vorm. Het dragen van een afro werd naast een wapen in de strijd voor rassengelijkheid, nu ook een publieke verklaring voor zelfliefde en solidariteit binnen de gemeenschap (Halley, 2019). Door middel van kunst, muziek- en andere *entertainment* werd zwarte vrouwen met natuurlijk haar een podium geboden. Dit podium bood een alternatief voor de dominante witte schoonheidsnorm, en heeft de beweging sterk doen groeien. Verschillende merken van haarproducten begonnen de *slogan* 'Black is Beautiful' te gebruiken om hun producten te promoten. Hierdoor kwam er steeds meer aandacht en focus op gezond, natuurlijk haar (Langat, 2022).

In de jaren '80 werden Afro centrische haarstijlen niet alleen geassocieerd met activisme, maar waren zij ook het symbool voor uniciteit en individualiteit. In de jaren '90 kwamen natuurlijke haarstijlen steeds meer in opkomst (Halley, 2019). De toename van natuurlijke haarstijlen werd versterkt door artiesten die *natural hair* promootten. Zo moedigden televisiebeelden van Janet Jackson met vlechten zwarte vrouwen aan om hun haar te vlechten zonder chemische producten (Halley, 2019).

De *natural hair movement* nam in de jaren '2000 in grote mate toe (Halley, 2019). De

second wave, zoals deze periode wordt genoemd, werd ondersteund door films en de komst van *social media*. In deze periode verschenen verschillende documentaires over de geschiedenis van en politiek rondom zwart haar die het bewustzijn in de zwarte gemeenschap vergrootten. Via YouTube en Blogs over natuurlijk haar konden zwarte vrouwen hun haarverzorgingsreis bespreken, delen en leren van anderen. Informatie over de omgang met natuurlijk haar heeft ervoor gezorgd dat zwarte vrouwen hun bewustzijn over hun geschiedenis en identiteit in de praktijk konden brengen (Halley, 2019).

Vandaag de dag is er een groeiend aantal producenten die als doel hebben om zwarte vrouwen in tijdschriften, films- en televisieshows op een positieve manier te vertegenwoordigen (Langat, 2022). Deze shows geven zwarte vrouwen weer, die hun natuurlijke haarstijl omarmen en zwarte esthetiek openbaren. *Social media* en de promotie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar zorgen daarmee voor een verschuiving in het begrip van natuurlijk haar ten aanzien van waardering en bewustwording (Halley, 2019).

De *natural hair movement* is nog altijd in ontwikkeling en draagt bij aan kennisvergroting en waardering van zwarte schoonheid. Als we uitgaan van de sociale identiteitstheorie en de sociale vergelijkingstheorie kan positieve beeldvorming over de groep met een gedeelde sociale identiteit, bijdragen aan een positiever zelfbeeld. Opwaartse sociale vergelijking in de vorm publieke verklaringen die Afro centrische fysieke kenmerken bewonderen, kunnen bijdragen aan zelfwaardering- en waardering van het haar. Bovendien speelt media een aanzienlijke rol in de *natural hair movement*. Met media als doorgeefluik, kunnen rolmodellen en publieke figuren zwarte vrouwen aanmoedigen om hun natuurlijke haar te omarmen. Dit podium van rolmodellen kan op zijn beurt zorgen voor betere zelfwaardering en waardering voor-en van zwarte schoonheid.

3. Methodologie

Methodie

Dit onderzoek heeft als doel om kennis te genereren over de manier waarop representatie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar in de media bijdraagt aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Hiervoor werd een kwalitatieve, beschrijvende onderzoeks aanpak gehanteerd. Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zijn 10 zwarte vrouwen uit het netwerk van de onderzoeker geïnterviewd. Daarbij werd een diverse onderzoeksgroep nagestreefd. De respondenten variëren van leeftijd waardoor een poging werd gedaan om zelfbeeld te onderzoeken in relatie tot het tijdsgewricht waarin iemand opgroeit. Verwacht werd dat respondenten van oudere generaties andere ervaringen hebben met betrekking tot de acceptatie van afro haar. Er is onderzocht welke invloed dit heeft op haarkeuzes en zelfbeeld. Doordat de onderzoeksgroep enkel 10 respondenten omvat was diversiteit lastig na te streven. De onderzoeksgroep bestaat uit respondenten van 18 tot 89 jaar. Hierbij werd een evenredige verdeling in leeftijdscategorie nagestreefd. Dit heeft bijgedragen aan enige mate van variëteit. Ook varieerden de respondenten van haarstijl om de onderzoeksvraag vanuit verschillende perspectieven te kunnen beantwoorden. Hierdoor konden verschillende motivaties ten aanzien van haarstijlen worden achterhaald en in verband worden gebracht met zelfbeeld. De informatie werd in verband gebracht met representatie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar in de media. Hierbij was er aandacht voor zowel een gebrek, als een toename van zwarte vrouwen met natuurlijk haar in de media. Tot slot werd telkens de koppeling gemaakt met zelfbeeld.

Doormiddel van semigestructureerde interviews werd gepoogd de onderzoeksvraag te beantwoorden. De interviews hadden als doel om de ervaringen van zwarte vrouwen te onderzoeken met betrekking tot Afro- en Eurocentrische vertegenwoordiging in de media. Vervolgens werd achterhaald op welke manier deze ervaringen bijdragen aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Daarbij werd aandacht besteed aan verschillende vormen van media zoals televisie, reclames- en *sociale media*. Om de interviews te structureren werd gebruik gemaakt van *topics* afgeleid uit het theoretisch kader. De topiclist is opgenomen in de bijlagen.

Analyse

De interviews zijn geanalyseerd met behulp van Atlas.ti. De onderzoeksgegevens zijn door middel van open, axiale en selectieve codes opgedeeld in fragmenten. De afbakening van fragmenten heeft bijgedragen aan het achterhalen van de relatie tussen de belangrijkste

begrippen (Boeije, 2009). Ook heeft het coderingsproces geholpen om patronen te ontdekken. Langs deze weg werd op een systematische, zorgvuldige manier met de onderzoeksgegevens omgegaan waardoor de kwaliteit van de data werd gewaarborgd.

De leidende concepten uit het theoretisch kader vormen de basis voor interpretatie van de onderzoeksgegevens. De concepten: zelfbeeld- en de rol van media staan centraal in dit onderzoek. Zelfbeeld is aan de hand van de volgende indicatoren geïdentificeerd; zelfwaardering, zelfacceptatie, waardering door anderen, groepsgevoel, groepslidmaatschap, mogelijkheid tot vergelijking, onbewerkt of bewerkt haar, internalisering van schoonheidsnormen. De rol van media werd aan de hand van de volgende indicatoren geïdentificeerd; persoonlijke attitude ten opzichte van media, mogelijkheid tot vergelijking, tijdsgeest, mate van blootstelling, rolmodellen, blootstelling aan Afro centrische vertoningen, blootstelling aan Eurocentrische vertoningen.

Bias

Om de objectiviteit van het onderzoek te waarborgen werd bewust omgegaan met de subjectiviteit en persoonlijke achtergrond van de onderzoeker als zwarte vrouw. Het terugdringen van de persoonlijke bias begint bij kritisch bewustzijn. Aangezien de respondenten onderdeel zijn van het netwerk van de onderzoeker is bewustzijn van de persoonlijke bias extra belangrijk. Daarom werd interpretatie vanuit eigen ervaringen zoveel mogelijk vermeden. Er werd gepoogd om zo dicht mogelijk bij de taal van de respondent te blijven. Dit komt de kwaliteit van de data ten goede.

Validiteit & betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van het onderzoek werd gewaarborgd door middel van consistente onderzoeksmethoden. Een uitgewerkte *topic-list* heeft eraan bijgedragen dat telkens dezelfde gegevens werden verzameld. Ook het bewustzijn van de onderzoekers' persoonlijke bias- en reflexiviteit draagt bij aan de betrouwbaarheid van het onderzoek. Bovendien hebben er *member checks* plaatsgevonden om te toetsen of respondenten met de interpretatie instemmen.

De validiteit van het onderzoek werd gewaarborgd door middel van consistente dataverzameling. De theorieën vormden de basis voor dataverzameling en data-analyse waardoor de meest passende concepten werden bevraagd voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Bovendien heeft ook het gebruik van indicatoren bijgedragen aan validiteit van het onderzoek. Evenzo dragen bovengenoemde *member checks* bij aan de validiteit van het onderzoek. Instemming van de respondenten heeft misinterpretatie voorkomen en bijgedragen aan bevestiging of de juiste gegevens zijn verzameld om tot een conclusie te komen (Cresswell & Cresswell, 2022).

Privacy & Ethics

De interviews zijn met toestemming van de respondenten opgenomen. De gegevens werden vervolgens vertrouwelijk behandeld. Hiervoor heeft elke respondent voorafgaand aan het interview een *informed consentformulier* ingevuld. Het *ethics & privacy* formulier wordt nageleefd om de privacy van de respondenten te waarborgen. Hierin ligt de focus op waarborging van de anonimiteit van de respondenten. Beide formulieren zijn beschikbaar op aanvraag.

Overzicht respondenten

Respondent 1	18 jaar	Arubaans-Nederlands
Respondent 2	23 jaar	Surinaams-Nederlands
Respondent 3	23 jaar	Sudanees
Respondent 4	29 jaar	Surinaams-Arubaans
Respondent 5	39 jaar	Kaapverdiaans
Respondent 6	53 jaar	Surinaams
Respondent 7	56 jaar	Surinaams
Respondent 8	56 jaar	Surinaams
Respondent 9	88 jaar	Surinaams
Respondent 10	89 jaar	Surinaams

4. Resultaten

De interviews hadden als doel om te achterhalen op welke manier representatie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar in de media bijdraagt aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Het proces van open-axiaal- tot selectief coderen heeft inzichtelijk gemaakt dat sociale druk, onzichtbaarheid in de media, zichtbaarheid in de media, de sociale identiteit- en *social media* leidende concepten zijn die bovenstaande vraagstuk helpen te beantwoorden. Om het verband tussen haar, zelfbeeld en media beter te begrijpen worden de resultaten per leidend concept besproken.

4.1 Sociale druk

Een algemeen patroon wat naar voren komt in de interviews is dat zwarte vrouwen historisch gezien sociale druk ondervinden op het gebied van schoonheidsstandaarden. Deze standaarden hebben hen onbewust aangezet tot haarmanipulatie. De respondenten vertellen dat natuurlijke haarstijlen vroeger uitzonderlijk te zien waren om hen heen. Afro haar werd beschouwd als onverzorgd, onaantrekkelijk en kwam bovenal niet of nauwelijks voor.

De rol van de moeder

Inzichtelijk wordt dat bovenstaande overtuigingen met betrekking tot afro haar ook binnen de zwarte gemeenschap heel erg leefde/ leeft. Vooral de oudere generaties groeiden op met het idee dat afro haar men niet verder zou brengen in het leven. Zo speelt de moeder een prominente rol in het proces waarin zwarte vrouwen overgaan van afro haar tot steil of ‘gestraight’ haar. Om succes te behalen in het leven dient je haar netjes te zijn, dien je niet op te vallen en dien je eruit te zien als de rest van de omgeving. Het overnemen van Eurocentrische schoonheidsnormen zou men verder brengen in het leven.

“Vroeger had mijn moeder nogal wat invloed op mijn haar. Mijn moeder heeft, droeg vroeger veel pruiken. Ze heeft mij zelfs, toen ik pas in Nederland was... Ik was toen een jaar of 7, 8, 9 denk ik, heeft ze ook mij een pruik opgedaan. En nou, dat heeft wel een deukje gelegd in m'n [...] bewustzijn als meisje weet je wel. Van: oh mijn haar, zoals die is, het kroeze, korte haar. Dat is niet goed genoeg.” (Respondent 7, leeftijd: 56 jaar)

De respondenten geven aan positieve reacties te hebben ontvangen van de interne- en externe omgeving nadat zij ervoor kozen om hun haar te manipuleren. Deze positieve reacties hebben

een bevestigende rol hebben gespeeld in de opvatting dat glad haar mooi is. De reacties vergrootten de sociale druk waaraan zwarte vrouwen onderworpen waren- en stonden waardering van het eigen, natuurlijke haar in de weg.

Historische invloeden en de impact op het zelfbeeld

Het stigma op afro haar gaat terug tot in de tijd van de slavernij. Deze stempel is tot op de dag van vandaag nog voelbaar doordat men bewust of onbewust wordt geconfronteerd met onderdanige overtuigingen afkomstig uit de slavernij. Generaties van zwarte vrouwen zijn gaan geloven in de minderwaardigheid van hun bestaan. Een inzichtelijke opmerking die dit ondersteunt is dat je als zwarte vrouw 1-0 achterstaat en daarom harder je best moet doen. De interviews wijzen uit dat deze overtuigingen in sommige gevallen onbewust van moeder op dochter worden doorgegeven. Een respondent van 89 jaar oud zegt hierover het volgende; “De ouders voedden hun kind op in die sfeer van: je bent minder. En dat heb je nu niet meer hoor. Vroeger was het: dat kind is beter, die blanke. De ouders wisten het ook niet beter.”

“De jongeren van nu zijn bewust, en ze waarderen hun zijn. En toen waardeerde ze hun zijn niet. Waarom? Door die slavernij! Die slavernij heeft in jou ingeprent: ‘je bent niet mooi!’ Dat is wat de slavernij in de creool, creool noemen we dat he, in de ‘neger’ heeft ingeprent: ‘Je bent lelijk!’”. (Respondent 10, leeftijd: 89 jaar)

“Dat is wel iets wat vanuit de slaventijd werd meegenomen. Want in de slaventijd moesten wij op een gegeven moment hoofddoeken dragen. Mijn voorouders dan. Ze moest hun haar bedekken omdat het te opvallend was, omdat de mensen, de vrouwen van de slavenmeesters het soms te veel vonden. Het haar. Het was te veel en te groot en ze vonden dat dat, dat we dan eigenlijk te veel aandacht vragen. En ik heb het ook, dat als ik mijn afro uit heb, dat iedereen zegt: ‘zo, het is echt groot, wat heb je veel haar zeg!’ En dan denk ik ‘veel haar?’ Het is eigenlijk een compliment, maar we zijn zo gewend dat je denkt: oh, ja, moet ik het... het is *too much*. Ik hou er rekening mee als ik mijn afro uit heb en ik zit in de tram denk ik: kan die persoon achter mij wel [iets zien]” (Respondent 5, leeftijd: 39 jaar)

Bovenstaande citaten geven inzicht in de manier waarop (historische) sociale druk en zelfbeeld met elkaar verbonden zijn. Van generatie op generatie wordt men geconfronteerd met minderwaardige overtuigingen met betrekking tot zwarte mensen en natuurlijk haar. Doordat men het stigma op afro haar ging geloven en ging internaliseren werd het zelfbeeld van zwarte vrouwen negatief beïnvloed en doorgegeven aan volgende generaties.

4.2 Onzichtbaarheid in de media

In de interviews wordt bevestigd dat media in de vorm van televisie *content*, *billboards*, reclames- en reclameboekjes altijd heeft gefungeerd als doorgeefluik van schoonheidsstandaarden. Tot op heden wordt immers voornamelijk de Westerse vrouw in beeld gebracht. Zwarte vrouwen komen relatief minder voor, en als zwarte vrouwen voorkomen zijn dit vaak vrouwen met een lichtere huid of van gemixte afkomst.

Verskillende respondenten beschrijven dat zwarte vrouwen in de tijd dat zij opgroeiden amper op televisie te zien waren. Àls er zwarte vrouwen op televisie waren, dan waren dit artiesten zoals Whitney Houston, Latoya Jackson of Donna Summer. Deze artiesten droegen altijd een pruik of hadden steil, ‘gestraight’ haar. Doordat de afro zelden voorkwam bij vrouwen om hen heen en doordat zwarte vrouwelijke artiesten met veel aanzien ook gemanipuleerd haar hadden, groeide het verlangen om steil, lang, glad haar te hebben. Steil haar was gerelateerd aan *glamour* en artiesten die steil haar hadden gaven aanzet tot haarmanipulatie. Meerdere respondenten zeggen in het verleden de haarstijl van een artiest letterlijk te hebben nagebootst. Gemotiveerd door trends, geïnspireerd door artiesten of gestimuleerd door familie komt in de interviews prominent naar voren dat het gros van de zwarte vrouwen een proces hebben doorstaan waarin steile, gemanipuleerde haarstijlen zich afwisselen met natuurlijke haarstijlen. Dit had afgebroken haar, brandplekken op de hoofdhuid of haaruitval tot gevolg.

Het gevoel van 'anders zijn'

Ondervertegenwoordiging in de media heeft bijgedragen aan een groter gevoel van ‘anders zijn’. Dit gevoel komt bij een deel van de respondenten tot uiting in de vorm van onzekerheid. Respondenten omschrijven hier op jonge leeftijd al bewust van te worden gemaakt. ‘Dit bewustzijn vormt je, heeft impact op hoe je opgroeit en hoe je benaderd wordt.’ Vragen en opmerkingen van de omgeving over het haar van de respondenten versterkte het gevoel van ‘anders zijn’. Verschillende respondenten beschrijven tot op heden weleens te ervaren dat mensen hun haar aanraken. Dit gevoel wordt omschreven als ‘aapjes kijken in de dierentuin’. Naast gevoelens van onzekerheid leidt het gevoel van ‘anders zijn’ bij een ander deel van de respondenten tot hyperbewustzijn van hun etnische achtergrond en positie in de maatschappij. In sommige gevallen heeft dit geleid tot overcompensatie op school, in hun carrière of in sociale situaties. Hoewel het gevoel van ‘anders zijn’ in de interviews merendeels wordt gerelateerd aan negatieve gevoelens van onzekerheid benoemt één van de respondenten dat dit gevoel haar verder heeft gebracht in het leven. Zij was zich bewust van haar uniekheid, kon andere dingen bereiken en heeft daaruit haar talenten kunnen ontlenuen.

De impact op het zelfbeeld

De algemene consensus in de interviews luidt dat onzichtbaarheid en ondervertegenwoordiging in de media eraan hebben bijgedragen dat het gros van de zwarte vrouwen in Nederland moeite heeft met het omarmen van hun natuurlijke haar. Dit wil echter niet zeggen dat alle respondenten dit zelf ook ervaren. Sommige respondenten benoemen wel moeite te hebben met het waarderen- en accepteren van hun haar. Dit blijkt uit opmerkingen over gevoelens van schaamte, de wens voor steil haar en de gewoonte om het natuurlijke haar te verbergen of ‘platter te maken’. Weer andere respondenten benoemen dat zij zelf geen moeite hebben met het accepteren en waarderen van hun haar. Deze respondenten benoemen overigens wel dat dit in het verleden niet altijd zo is geweest.

Onzichtbaarheid en ondervertegenwoordiging in de media gaf men het gevoel dat zij niet mooi waren, er minder toe deden, of niet bestonden. Ook respondenten uit de huidige generatie worden nog met dit gevoel geconfronteerd. De projectie van Europese schoonheidsnormen wordt omschreven als ‘*brainwash*’. Hiermee wordt aangegeven dat men niet alleen wordt blootgesteld aan Europese schoonheidsstandaarden, maar ook dat men deze standaarden eigen maakte. De producten, modellen, barbies en sterren die zichtbaar waren in de media werden gezien als voorbeeld. ‘Dit was de standaard, dit werd van men verwacht, dit is mooi, en dit is hoe het hoort.’ Doordat de uiterlijke kenmerken van zwarte vrouwen niet op dit beeld aansloten, geven verschillende respondenten aan zich genegeerd te voelen. Dit heeft in sommige gevallen onzekere gevoelens opgewekt. Onzichtbaarheid in de media heeft bijgedragen aan gevoelens van minderwaardigheid en daarmee een lager zelfbeeld. De interviews wijzen uit dat de overtuiging met betrekking tot schoonheidsstandaarden in sommige gevallen zelfs zo ver ging, dat respondenten in hun tienerjaren geloofden dat zij met kroes haar geen partner zouden krijgen. Daar komt bij dat men zich ging gedragen naar deze overtuiging, waardoor de voorspelling daadwerkelijk uitkwam. Dit wordt ook wel *self-fulfilling prophecy* genoemd.

“Ik associeerde dat ook met ‘dat is wat jongens, mannen, de *community* mooi vindt’. Dat kroes haar vindt niemand mooi. En iedereen heeft vriendjes om zich heen, ik heb geen vriendje omdat m’n haar zo lelijk is.’ Daar associeerde ik het ook mee. Daar associëren heel veel zwarte vrouwen hun haren mee.” (Respondent 5, leeftijd: 39 jaar)

“Het geef je het gevoel van: ik besta niet in de maatschappij, ik word niet meegenomen in hun verhaal van producten die ze willen verkopen. Ik ik, ik besta gewoon niet, ze kennen mij niet. En dan, ik ben natuurlijk gewoon een donkere vrouw, hè, en ik ben niet zoals mijn dochter, half Nederlands-half Surinaams. Ik heb gewoon een donkerbruine huid. Dus ik had zoiets van ja: ik besta niet. En dat zorgde ervoor dat je...ja, ja. Je bent gewoon alert en bewust dat je een soort van uniek persoon bent in de maatschappij en dat dingen niet zomaar tot jou komen, dat je ervoor gaat moeten vechten, *that's it*, je gaat ervoor moeten vechten!” (Respondent 6, 53 jaar)

4.3 Zichtbaarheid in de media

In de afgelopen decennia is er een ontwikkeling gaande waarin zwarte vrouwen steeds meer een podium krijgen in de media. De respondenten duiden aan dat deze ontwikkeling verschillende fases kent. Voorheen waren er helemaal geen zwarte vrouwen op televisie, later kwamen er zwarte vrouwelijke artiesten op televisie en pas sinds het afgelopen decennium zijn er zwarte vrouwen met natuurlijk haar te zien op televisie. De respondenten benoemen dat de huidige vorm- en frequentie van vertegenwoordiging bijdraagt aan een positiever algemeen beeld van afro haar voor zowel de zwarte als de witte gemeenschap. Dit uit zich in minder mensen die opkijken van afro haar en meer zwarte vrouwen die afro haar dragen.

Door de jaren heen zijn zwarte vrouwen hun natuurlijke haar steeds meer gaan waarderen. Respondenten betogen zich steeds vrijer te zijn gaan voelen in de keuze voor een haarstijl. Verschillende factoren hebben hieraan bijgedragen. Met de komst van het internet zijn de deuren naar een breder wereldbeeld opengegaan. De geïnternaliseerde Europese schoonheidsnormen werden met de aantocht van *social media* uitgedaagd. *Social media* heeft als instrument gefungeerd in de acceptatie- en waardering van zwarte vrouwen met betrekking tot hun natuurlijke haar. De meerderheid van de respondenten benoemt dat internet hen de mogelijkheid heeft gegeven om informatie op te zoeken over afro haar. Door middel van YouTube, de oprichting van fysieke gemeenschappen (*Black hair clubs*), documentaires en Facebook werden zwarte vrouwen steeds bewuster van de verscheidenheid en schoonheid van hun haar.

Meerdere respondenten zijn op de hoogte van de beweging, de *natural hair movement*, die hierachter schuilgaat. Respondenten zeggen zich niet bewust bezig te hebben gehouden met de beweging. Desondanks wordt erkend dat de beweging heeft geleid tot kennisontwikkeling met een groter zelfbewustzijn en waardering van afro haar tot gevolg.

Zwartbewustzijn en zwarte rolmodellen

Een van de prominente thema's die naar voren kwam in de interviews ging over zwartbewustzijn. Verschillende respondenten benoemden uit zichzelf zwartbewust te zijn. De respondenten zijn zich bewust van hun achtergrond, identiteit- en geschiedenis en accepteren zichzelf zoals zij zijn. Zichtbaarheid in de media en het delen- en opzoeken van informatie heeft bijgedragen aan een groter zwart bewustzijn. Respondenten merken op dat steeds meer artiesten zwartbewust zijn. Zij fungeren als rolmodel en dragen een voorbeeldfunctie uit. Dit blijkt uit nummers die worden geschreven, informatie die wordt gedeeld en bovenal uit natuurlijke haarstijlen waar artiesten mee verschijnen.

[...] “Je ziet ook dat artiesten daar nummers overschrijven. [...] ‘Don’t touch my hair’ van Solange, ‘I am not my hair’ van India Arie, prachtig nummer. Beyoncé die het ook heeft over de *African culture*, en het haar, en de vlechten dragen. En wat zie je? BAM, de hele zwarte *community* was geïnspireerd! Mensen droegen hun haar natuurlijk, ze durfde het. Omdat je toch ziet dat rolmodellen in de *society* een grote rol spelen. Ook met wij...Hoe moet ik het gaan uitleggen? Ze spelen een grote rol in hoe we naar onszelf kijken [...]” (Respondent 5, leeftijd: 39 jaar)

Naast artiesten die een boodschap uitdragen wordt ook door middel van documentaires, *social media* kanalen- en televisie steeds meer informatie gedeeld over de zwarte geschiedenis. Dit draagt bij aan de intellectuele ontwikkeling van zowel de zwarte als de witte gemeenschap. Bovendien krijgen ook steeds meer intellectuele zwarte vrouwen een podium in de media. Zo wordt Simone Weimans, een zwarte nieuwslezeres, meermaals genoemd tijdens de interviews als voorbeeld van een rolmodel. Een van de respondenten benoemt het feit dat Simone Weimans ontwikkeld is, onderdeel is van een goed bekeken nieuwsprogramma én een zwarte vrouw met ‘echt kroes haar’ is: baanbrekend!

De impact op het zelfbeeld

De huidige ontwikkelingen in de media dragen op een positieve manier bij aan het eerdergenoemde gevoel van ‘anders zijn’. Waar zwarte vrouwen en afro haar eerst nauwelijks voorkwamen in de media, kent het huidige medialandschap steeds meer diversiteit. De respondenten benoemen dat zichtbaarheid in de media bijdraagt aan meer kenbaarheid van afro haar. Hierdoor wordt afro haar steeds ‘normaler’ onder de Nederlandse bevolking. Het normaler worden van afro haar heeft verschillende respondenten gedreven om hun natuurlijke haar te omarmen. Bovendien heeft zichtbaarheid in de media aangezet tot experimenteren met

hun natuurlijke haar. Tot slot wordt aangegeven dat zichtbaarheid in de media zorgt voor een positieve omkeer met betrekking tot het gevoel van ‘anders zijn’. Dit geeft men meer ruimte om zichzelf te zijn. Een van de respondenten zegt hierover het volgende; Kijk, ik vind het gewoon een gezonde ontwikkeling, ook voor de generatie na mij. En we moeten uit het stukje dat we bijzonder of speciaal zijn. Maar gewoon als mensen gezien worden die gewoon onderdeel zijn van deze maatschappij en dat is ook het effect wat het op mij heeft.”

De interviews wijzen uit dat zichtbaarheid in de media en informatie over de zwarte geschiedenis heeft geleid tot intellectuele ontwikkeling onder zwarte vrouwen. De kennis die hieruit voortkwam heeft zwarte vrouwen geholpen in hun persoonlijke ontwikkeling. Respondenten benoemen zich erkend te voelen als gevolg van de positieve ontwikkelingen in de media. Erkenning heeft gezorgd voor zelfacceptatie onder een groot deel van de respondenten. Zelfacceptatie heeft zelfverzekerdheid bevorderd. Dit heeft men aangemoedigd om zichzelf, hun ‘zwarte features’ en hun natuurlijke haar te omarmen.

“Het zien van die verandering: Ik heb daarmee hoop voor de toekomst en hoop voor de generatie die na ons komt. Dat ze niet hoeven op te groeien met de onzekerheid over hun haar. Omdat je merkt toch wel dat zelfbeeld, speelt een hele grote rol in je ontwikkeling, sociale ontwikkeling, en hoe je naar jezelf kijkt, en hoe je relaties aangaat, liefdesrelaties aangaat. En wat je ziet is dat vrouwen gewoon zo veel zelfbewuster zijn geworden en zich niet onzeker voelen voor wie ze zijn en wat hun natuurlijke schoonheid is.” (Respondent 5, leeftijd: 39 jaar)

4.4 De sociale identiteit

Een algemeen patroon wat naar voren komt in de interviews is dat de respondenten zich tot één sociale categorie rekenen. Namelijk; de zwarte gemeenschap. Als zwarte vrouw in Nederland deel je een geschiedenis, deel je worstelingen en deel je aspecten van je identiteit. Deze gedeelde identiteit wordt door een van de respondenten *Sisterhood* genoemd. De resultaten wijzen uit dat de meerderheid van de respondenten hun manier van ‘anders zijn’ met elkaar delen en daaruit een vorm van solidariteit ontleen. De gedeelde identiteit en solidariteit onder de respondenten maken dat zij de ontwikkelingen op het gebied van representatie in de media bewonderen. Verschillende voorbeelden van positieve vertegenwoordiging in de media worden genoemd. Van kinderprogramma’s, reclames en nieuwslezeressen tot aan *influencers* op social media. De effecten als gevolg van deze vertegenwoordiging lopen uiteen.

Meerdere respondenten benoemen dat de ontwikkelingen in de media hen een gevoel van trots geven. Trots wordt omschreven als een krachtige emotie waarachter bewustzijn van het verleden, en hoop voor de toekomst schuilt. Opvallend is dat een deel van de respondenten benoemt dat de ontwikkeling in de media geen directe invloed heeft op hun zelfbeeld. Dit betreft voornamelijk respondenten van de oudere generatie. Deze respondenten lijken relatief minder gevoelig te zijn voor validatie ten opzichte van jongere respondenten en benoemen geen bevestiging meer nodig te hebben. Doordat zij zich hebben ontwikkeld tot volwassen vrouw en al veel hebben meegemaakt, wordt het zelfbeeld van deze respondenten niet direct meer beïnvloed. Zo wordt door één van de respondenten gezegd dat zij zelf geen rolmodel heeft, omdat zij inmiddels zelf een rolmodel is. Voor alsnog benoemt de respondent dat zij zich wel kan identificeren met rolmodellen als Simone Weimans. De mogelijkheid tot identificatie zorgt voor een positief gevoel. Dit positieve gevoel is met name gerelateerd aan erkenning en trots. Echter beïnvloedt het gevoel niet hoe zij naar zichzelf kijkt. Het zelfbeeld van deze respondent is volgens haar al gevormd.

De respondenten benoemen dat de ontwikkelingen in de media, en de bijkomende rolmodellen, hen in staat stellen zichzelf te vergelijken. Simone Weimans is hiervan het grootste voorbeeld. Verder wordt benoemd dat zichtbaarheid in de media hen een gevoel van gelijkwaardigheid en vrijmoedigheid geeft. De respondenten benoemen te worden weerspiegeld in de media waardoor het algemene beeld van zwarte vrouwen en natuurlijk haar verandert. Doordat ook de rest van Nederland wordt blootgesteld aan een positief algemeen beeld van zwarte vrouwen en afro haar, wordt het gevoel van ‘anders zijn’, bijzonder zijn en ‘aapjes kijken’ een stuk verminderd.

Meerdere respondenten delen de opvatting dat het algemene beeld van zwarte vrouwen en afro haar ten goede is veranderd. Anders dan bij de meerderheid van de respondenten uit oudere generaties benoemen respondenten uit de jongere generaties dat de ontwikkelingen in de media hen anders naar zichzelf laat kijken. Eén van de jongere respondenten benoemt dat zichtbaarheid in de media ervoor zorgt dat haar natuurlijke haar minder opvalt waardoor zij meer ruimte en durf heeft om zichzelf te zijn. Bovendien benoemt een andere respondent dat zichtbaarheid in de media direct heeft geleid tot zelfverzekerdheid en zelfwaardering. Het feit dat zij zichzelf weerspiegeld ziet geeft haar de mogelijkheid om zich te vergelijken en identificeren met succesvolle zwarte vrouwen. Dit leidt tot zelfverzekerdheid en een positief gevoel van eigenwaarde. De manier waarop gedeelde worstelingen, gedeelde ervaringen en een gedeelde identiteit tot uitkomt wordt beschreven door onderstaande citaten.

“Je kijkt toch wel naar jezelf vanuit een culturele lens, als ik het zo mag zeggen. Dus als ik een zwarte vrouw zie, het maakt niet uit of ze uit Curaçao komt of Suriname, of weet ik veel wat. Ik word ook zo gezien, dus het is als een spiegel. Ik behoor tot de zwarte gemeenschap. Dus die weervrouw, dat ben ik! Sylvana? Dat ben ik! Jij, Beyoncé? Dat ben ik ook! Oprah? Dat ben ik ook! (Respondent 5, leeftijd: 39)

“[...] want kroes haar hebben als meisje hè, dus het hele vlechten ervan, het duurt uren voordat het kapsel af is. En dat is niet leuk, daar heb je geen zin in. Maar het resultaat wil je wel, dus uiteindelijk kies je er wel voor, besluit je om het wel te doen. Om het te ondergaan zeg maar, en dat deel je ook. Weet je wel die pijn, die *struggle* die die, ja alles wat erbij komt [kijken]. Er komt veel bij kijken denk ik, bij het hele aspect van kroes haar hebben. En dan het zoveel mogelijk willen laten lijken op meisjes om je heen. En dat stukje van herkennen, dat je dat je eigenlijk geen woorden nodig hebt bij elkaar, om elkaar te begrijpen. Dat is heel fijn.” (Respondent 4, 29 jaar)

4.5 Influencers op social media

Een deel van de respondenten wordt positief beïnvloed door zwarte vrouwelijke rolmodellen op *social media*. Dit betreft voornamelijk respondenten van de jongere generaties.

Verschillende voorbeelden van artiesten tot aan YouTubers worden genoemd. Zo komen er verschillende *influencers* aan bod met een groot bereik op social media. De *influencers* delen door middel van video's en TikToks informatie over zichzelf. Eén van de respondenten benoemt dat deze informatie leidt tot een gemeenschapsgevoel. Dit gemeenschapsgevoel leidt tot een vertrouwensband, verbondenheid en connectie met de respondent. Doordat de *influencers* persoonlijke verhalen delen over hun leven wordt door één van de respondenten benoemt dat zij een vriendschappelijke band ervaart met specifieke *influencers*. Doordat zij zich dusdanig met hen kan identificeren, wordt haar zelfbeeld op een positieve manier beïnvloedt.

De impact op het zelfbeeld

Desbetreffende *influencers* praten in hun video's over hun ervaringen als zwarte vrouw- of tiener en zenden een bewuste boodschap uit. Deze boodschap heeft met name betrekking op hun sociale identiteit. De positieve, veerkrachtige, zelfverzekerde manier waarop de *influencers* vertellen over hun sociale identiteit draagt bij aan zelfacceptatie, zelfverzekerdheid en zelfwaardering van de kijkers. Zo benoemt één van de respondenten dat

haar favoriete *influencer*, een zwarte adolescent, haar heeft geholpen met het waarderen van haar natuurlijke haar. De respondent benoemt dat de *influencer* op *social media* heeft gedeeld op welke manier zij haar worstelingen met betrekking tot haar natuurlijke haar heeft omgezet in haar persoonlijke kracht en uniciteit. De respondent heeft hieruit inspiratie en kracht kunnen ontleen met als gevolg dat zij haar natuurlijke haar steeds meer kan waarderen. Bovendien wordt ook benoemd dat de waardering die deze *influencers* krijgen, in de vorm van openbare positieve reacties, bijdragen aan validatie, zelfverzekerdheid en zelfwaardering van de respondent. Tot slot wordt aangegeven dat het bereik en het aantal volgers van de desbetreffende *influencers* eraan bijdraagt dat de respondent zich minder ‘anders’ voelt. Bekendheid en zichtbaarheid van zwarte vrouwen ansicht- en zwarte vrouwen met natuurlijk haar zorgt voor meer acceptatie en normalisering van afro haar.

“En dus doordat ik dat kan zien, dat het ook zo gewaardeerd wordt, dan geloof ik ook dat het ook zo kan zijn voor mij en voor de mensen om mij heen. En dus dan geeft het me ook een beetje zelfverzekerdheid en durf, en ook gewoon een beetje wil om hetzelfde te doen. En 100% mezelf te zijn.” (Respondent 1, leeftijd: 18)

Keuzevrijheid in content

Social media stelt mensen in staat om zelf te kiezen waaraan men wordt blootgesteld. De interviews maken inzichtelijk dat deze mogelijkheid een positief effect heeft op het bevorderen van zelfliefde. Meerdere respondenten geven aan bewust op zoek te gaan naar zwarte rolmodellen in de media. Het zien van deze rolmodellen geeft respondenten de mogelijkheid om zichzelf met hen te vergelijken. De promotie van zelfliefde en schoonheid die zij in anderen zien helpt de respondenten om ook met bewondering naar zichzelf te kijken. Het positieve, bevredigende gevoel dat *content* van zwarte rolmodellen teweegbrengt, zorgt ervoor dat de respondenten bewust en frequent op zoek gaan naar dergelijke vormen van media.

[...] “Ik vond alles aan haar gewoon...dat ik echt dacht wauw. Haar haar is mooi, haar make up zit mooi, haar nagels zijn mooi, haar lichaam is mooi, gewoon alles. [...] Ik merkte dat ik haar clips zoveel aan het kijken was en misschien ook juist wel om mezelf een soort van, ja een beetje te hypen, en enthousiast te maken. En ik werd ook enthousiast als ik keek naar keek gewoon. En op een gegeven moment kwam dat besef van ‘ik vind dat zij er zo goed uitziet, oké, ik vind dat ik er zelf ook goed uitzie.’” (Respondent 2, leeftijd: 23)

5. Conclusie en discussie

Deze studie onderzocht op welke manier representatie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar in de media bijdraagt aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Door in te gaan op de ervaringen van zwarte vrouwen ten aanzien van Eurocentrische- en Afrocentrische representatie werd inzichtelijk wat het verband is tussen haar, zelfbeeld en media. De inzichten maken een antwoord op de onderzoeksvraag mogelijk.

Belemmerende factoren

Ten eerste bevestigen de interviews dat de dominante weergave van de Westerse vrouw negatieve gevolgen heeft voor het zelfbeeld van de zwarte vrouw. Duidelijk wordt dat ondervetegenwoordiging in de media heeft bijgedragen aan onderwaardering van afro haar. Onzichtbaarheid van zwarte vrouwen in de media gaf men het gevoel dat zij niet bestonden, er minder toe deden en niet mooi waren. Dit leidde tot gevoelens van minderwaardigheid. De resultaten komen overeen met de theorie van Remmerswaal (2015) die suggereert dat een groot deel van het zelfbeeld is gericht op acceptatie door anderen. Doordat afro haar, een belangrijk onderdeel van de identiteit van zwarte vrouwen, werd genegeerd en ondergewaardeerd, heeft dit in sommige gevallen geleid tot een lager zelfbeeld, onzekerheid en schaamte.

Bevorderende factoren

Op basis van de resultaten van het onderzoek wordt duidelijk dat media wel degelijk de potentie heeft om op een positieve manier bij te dragen aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen. De interviews wijzen uit dat er verschillende manieren zijn waarop dit mogelijk is.

Representatie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar zorgt voor een positiever algemeen beeld van zwarte vrouwen en afro haar. Dit beeld spreekt de geïnternaliseerde Europese schoonheidsnormen tegen. Hierdoor wordt afro haar niet langer aangemerkt als ongewoon of 'anders'. Zo ontstaat er ruimte voor zwarte vrouwen om zichzelf te accepteren en leert men ook de schoonheid in zichzelf te zien.

Zoals Hoffman (2009) omschrijft, leidt onder andere het delen van een bepaald kenmerk en emotionele betrokkenheid tot de sociale identiteit. De waardering van de aard van de sociale categorie vertelt iets over hoe de sociale omgeving hen ziet. Dit bepaalt uiteindelijk hoe individuen zichzelf zien (Hoffman, 2009). Bovenstaande theorie staat ook centraal in de huidige studie. De respondenten rekenen zich allen tot de zwarte gemeenschap. Doordat de gedeelde identiteit een groot onderdeel is van de persoonlijke identiteit, heeft blootstelling aan positieve beelden van zwarte vrouwen een bevorderend effect op het zelfbeeld van zwarte

vrouwen. De ontwikkeling waarin zwarte vrouwen een podium krijgen in de media wekt de indruk dat zij steeds meer gewaardeerd worden. Dit gevoel van waardering draagt bij aan zelfverzekerdheid en zelfwaardering onder een deel van de respondenten.

Met de komst van internet en *social media* werd er steeds meer informatie gedeeld over de zwarte geschiedenis, ervaringen en identiteiten. Deze informatie heeft bijgedragen aan een groter zwartbewustzijn in de zwarte gemeenschap. Het zwartbewustzijn heeft bijgedragen aan zelfacceptatie en zelfverzekerdheid.

Zoals de sociale vergelijkingstheorie stelt heeft men de behoefte om hun attitudes en kenmerken met die van anderen te vergelijken. Hierbij geldt dat zelfwaardering tot stand komt op basis van de vergelijking van de subjectieve waarneming van de eigenschappen van anderen (Bos et al., 2005). De huidige studie bevestigt deze theorie en laat zien dat de mogelijkheid tot vergelijking in de media met zwarte vrouwen met natuurlijk haar, respondenten een gevoel van gelijkwaardigheid, vrijmoedigheid, trots- en erkenning geeft. De daadwerkelijke vergelijking met positieve beelden van zwarte vrouwen leidt bij sommige respondenten tot zelfverzekerdheid, zelfwaardering en een positief gevoel van eigenwaarde. Meer specifiek geldt dit effect van zelfverzekerdheid vooral bij jongere respondenten wiens identiteit nog volop in ontwikkeling is.

Tot slot kan representatie bijdragen aan een positief zelfbeeld door middel van artiesten, *influencers*, presentatrices en andere rolmodellen op social media. Met name *influencers* lijken een positief zelfbeeld te kunnen bewerkstelligen. Doordat *influencers* dermate zelfverzekerd en veerkrachtig overkomen stimuleert dit de groei van zelfwaardering onder de kijkers. Zelfs rolmodellen zonder een bewuste boodschap met betrekking tot hun sociale identiteit kunnen bijdragen aan zelfwaardering. Alleen al het zien van deze figuren kan leiden tot zelfverzekerdheid.

Tijdgeest

Voorafgaand aan het onderzoek werd verondersteld dat het tijdsgewricht waarin iemand opgroeit van invloed zou zijn op diens zelfbeeld. Opvallend is dat respondenten van oudere generaties beschrijven dat diversiteit in de media geen directe invloed heeft op hun zelfbeeld. De respondenten vertellen dat hun zelfbeeld al is gevormd en dat zij minder afhankelijk zijn van validatie door externe factoren. De oudere generatie lijkt minder met het eigen zelfbeeld bezig te zijn. Uitspraken met betrekking tot zelfbeeld hebben voornamelijk betrekking op hun jongere jaren- of zijn gericht op hoop voor de toekomstige generaties.

Eveneens werd voorafgaand aan het onderzoek verondersteld dat respondenten van jongere generaties minder worstelingen zouden ervaren met betrekking tot haarkeuzes en

zelfwaardering. De veronderstelling is gebaseerd op de tijdgeest waarin jongere generaties opgroeide in een periode waarin afro haar al veel meer geaccepteerd was. Bovendien bevatte ook het medialandschap al meer diversiteit. De veronderstelling kan niet worden bevestigd omdat de resultaten uitwijzen dat ook jongere respondenten dezelfde worstelingen ervaren met betrekking tot haarkeuzes, zelfacceptatie en zelfwaardering.

Concluderend kan gesteld worden dat representatie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar in de media op verschillende manieren kan bijdragen aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Zichtbaarheid in de media draagt bij aan erkenning, zelfacceptatie, zelfwaardering en zelfverzekerdheid. Hierbij geldt dat de oudere generaties het belang van representatie van zwarte vrouwen met natuurlijk haar wel erkennen. Deze generaties blijken echter zelf geen directe invloed meer te ervaren op hun zelfbeeld. Het belang van representatie is voor de oudere generaties voornamelijk gericht op de volgende generaties.

Tekortkomingen

In dit onderzoek is een start gemaakt met kijken naar verschillende generaties. Doordat conclusies en interpretaties zijn gebaseerd op een kleine sample is niet volledig achterhaald wat de invloed is van tijdgeest op zelfbeeld. Op basis van bovengenoemde redeneringen lijkt het mij van belang om aanvullend onderzoek te doen naar tijdgeest in relatie tot haarkeuzes, zelfacceptatie en zelfwaardering. Vervolgonderzoek dient daarbij ook individuen onder de 18 jaar te interviewen omdat voornamelijk respondenten van de jongere generaties een positief effect op het zelfbeeld blijken te ervaren.

De studie is niet verder ingegaan op psychologische kwesties die verbonden zijn aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Gezien de uitkomst van het onderzoek waaruit blijkt dat oudere generaties zich anders verhouden tot hun zelfbeeld lijkt het van belang om in vervolgonderzoek aanvullend te focussen op psychologische mechanismen. Zo zou psychologisch vervolgonderzoek bijvoorbeeld in kunnen gaan op (persoonlijke) gevoeligheid voor blootstelling aan media. Sociologisch onderzoek zou kunnen kijken naar groepsverschillen.

De veelzijdigheid van het vraagstuk heeft eraan bijgedragen dat niet elke mechanisme evenveel onderzocht is. Desondanks is dit een van de weinige studies die een dermate focus legt op het zelfbeeld van zwarte vrouwen in relatie tot media en haar. De studie draagt bij aan de literatuur omdat het op een veelzijdige manier inzichtelijk maakt hoe zelfbeeld wordt beïnvloed. Hierbij is aandacht is voor hedendaagse en historische mechanismen. De studie bevat een kritische reflectie ten aanzien van de zwarte gemeenschap en belicht het vraagstuk vanuit verschillende kanten. Zoals beoogd vanuit maatschappelijk perspectief hoop ik dat

mediaplatformen met behulp van de bevindingen uit de studie zich bewust worden van hun bijdrage aan het zelfbeeld van zwarte vrouwen. Niet alleen moet duidelijk zijn dat overheersende Eurocentrische vertegenwoordigingen bijdragen aan een lager zelfbeeld; nog meer moet duidelijk zijn dat Afro centrische vertoningen bijdragen aan zelfverzekerdheid, zelfwaardering en zelfliefde.

6. Referenties

- Adl, C. R. M. I. (2023). Civil Rights Movement | ADL. ADL. <https://www.adl.org/resources/backgrounders/civil-rights-movement>
- Banks, I. (2000). *Hair matters: Beauty, power, and black women's consciousness*. NYU Press.
- BBC News. (2022, 14 september). Little Mermaid: Halle Bailey in awe of children's reaction to Disney trailer. <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-62899951>
- Boeije, H. (2009). *Analysis in Qualitative Research*. Sage Publications. (CH6: Doing qualitative analysis).
- Bos, A. E. R., Valkenburcht, I. G., Mayer, B., Steenhuis, I. H. M., & Derks, D. (2005). De weerspiegeling van het uiterlijk in het zelf: lichaamswaardering, zelfwaardering en sociale vergelijking. *Nederlands tijdschrift voor de psychologie en haar grensgebieden*, 60(4), 71–79. <https://doi.org/10.1007/bf03062345>
- Byrd, A., & Tharps, L. (2014). *Hair Story: Untangling the roots of black hair in America*. St.Martin's Griffin.
- Cresswell & Cresswell (2022), CH9: Qualitative Methods.
- Ellis-Hervey, N., Doss, A. N., Davis, D., Nicks, R. C., & Araiza, P. (2016). African American Personal Presentation. *Journal of Black Studies*, 47(8), 882. <https://doi.org/10.1177/0021934716653350>
- Ellithorpe, M. E., & Bleakley, A. (2016). Wanting to see people like me? Racial and gender diversity in popular adolescent television. *Journal of youth and adolescence*, 45(7), 1426–1437. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0415-4>
- Halley, C. (2019, 3 juli). How Natural Black Hair at Work Became a Civil Rights Issue. *JSTOR Daily*. <https://daily.jstor.org/how-natural-black-hair-at-work-became-a-civil-rights-issue/>

- Hoffman, E. (2009). 3 Sociale identiteiten. *Bohn Stafleu van Loghum eBooks*, 87
121. https://doi.org/10.1007/978-90-313-8142-5_4
- Langat, M. (2022). Don't Touch My Hair: Examining the natural hair movement among black women. *The Asbury Journal*, 77(1), 5.
- Lukate, J. M., & Foster, J. L. (2023). 'Depending on where I am...' Hair, travelling and the performance of identity among Black and mixed-race women. *British Journal of Social Psychology*, 62(1), 342-358.
- Johnson, T., & Bankhead. (2014). Hair It Is: Examining the experiences of black women with Natural hair. In *Open Journal of Social Sciences* (pp. 86–100).
<https://doi.org/10.4236/jss>
- Jeffries, R. B., & Jeffries, D. (2014). Reclaiming our roots: The influences of media curriculum on the natural hair movement. *Multicultural Perspectives*, 16(3), 160-165.
- Koval, C. Z., & Rosette, A. S. (2021). The natural hair bias in job recruitment. *Social psychological and personality science*, 12(5), 741
750. <https://doi.org/10.1177/1948550620937937>
- Matthijsen, K. W., & van Dijk, J. N. (2019). *Persoonlijkheid en het zelfbeeld van jongvolwassen vrouwen: Welke rol speelt social media gebruik?* (Bachelor's thesis).
- Moloko, K. (2020). Roles of vlogger influencers and consumer learning: A black female hair care perspective (Doctoral dissertation, University of Johannesburg).
- Nimocks, J. M. (2015). The natural hair movement as a platform for environmental education [Senior Thesis]. Pomona College.
- Pitts, B. E. (2021). "Uneasy lies the head that wears a crown": A critical race analysis of the CROWN Act. *Journal of Black Studies*, 52(7), 716
735. <https://doi.org/10.1177/00219347211021096>

- Reacties kinderen op zwarte zeemeermin Disney gaan viraal: “Hartverwarmend”. (2022, 13 september). RTL Nieuws.
<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/opmerkelijk/artikel/5332849/kleine-zeemeermin-disney-zwart-reacties-kinderen-viral>
- Remmerswaal, J. (2015). Zelfbeeld. In *Begeleiden van groepen* (pp. 377-383). Bohn Stafleu van Loghum, Houten.
- Robinette, S. E. (2019). The Imposition of White Beauty Standards on Black Women.
- Romano, N. (2022, 20 september). “Little Mermaid” star Halle Bailey says bringing her locs to Ariel’s hair was “really special”. EW.com. <https://ew.com/movies/little-mermaid-halle-bailey-hair-locs-interview/>
- Thompson, C. (2008). Black women and identity: What’s hair got to do with it. *Michigan Feminist Studies*, 22(1).
- Tukachinsky, R., Mastro, D., & Yarchi, M. (2017). The effect of prime-time television ethnic/racial stereotypes on Latino and Black Americans: A longitudinal national level study. *Journal of broadcasting & electronic media*, 61(3), 538-556.
- Ulmer, C. (2001). [Review of the book *Beauty Matters, and: Hair Matters: Beauty, Power, & Black Women's Consciousness, and: The Face of Our Past: Images of Black Women from Colonial America to the Present*]. *NWSA Journal* 13(2), 196-200. doi:10.1353/nwsa.2001.0055.
- West, C. M. (1995). Mammy, Sapphire, and Jezebel: Historical images of black women and their implications for psychotherapy. *Psychotherapy: Theory, research, practice, training*, 32(3), 458–466. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.32.3.458>
- Wyer, I. (2017). The deconstruction of Disney princesses. *Middlebury Blog*. <https://sites.middlebury.edu/disneyprincesse>

7. Bijlage

7.1 Topiclist

- Huidige status van het haar
- Overgang van steil naar natuurlijk haar
- Motivatie van haarkeuze
- Betekenis van haar
- Invloed van media op de betekenis van haar
- Invloed van familie of vrienden
- Mogelijkheid van vergelijking in de media (vroeger en nu)
- Eurocentrisch haar in de media in relatie tot zelfbeeld
- Afro centrisch haar in de media in relatie tot zelfbeeld
- Rolmodellen in de media

7.2 Interview leidraad

Topic	Vraag	Suggesties voor doorvragen
Introductie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voorstelronde 2. Doel van het onderzoek 3. Informed consent en anonimiteit 4. Kun je iets meer over jezelf vertellen? Wat doe je? Hoe oud ben je? Etc.	
Status van het haar/ overgang van steil naar natuurlijk haar	<ol style="list-style-type: none"> 5. Hoe draagt u uw haar op dit moment? 6. Hoelang draag u uw haar al zo? 7. Heeft u ooit steil/ gemanipuleerd haar gehad? 8. Waarom manipuleerde u vroeger uw haar? 9. Kunt u de reacties van mensen herinneren toen je veranderde van haarstijl? 10. Wat heeft dit met u gedaan als persoon?	Focus op motivaties, inspiratie en beweegredenen
Betekenis van haar	<ol style="list-style-type: none"> 11. Wat betekent uw haar voor u?	Sociale identiteit

	<p>12. Als u kijkt naar uw jongere zelf en nu. Is deze betekenis dan veranderd in de afgelopen jaren?</p> <p>13. Waardoor komt het dat deze betekenis is veranderd?</p>	Zwarte vrouw zijn Ergens bij horen
Sociale identiteit	<p>14. Heeft u het gevoel dat u tot een bepaalde groep behoort in het leven?</p> <p>15. Wordt deze groep gewaardeerd?</p> <p>16. Heeft dit invloed gehad op uw keuze voor een haarstijl?</p>	Anders zijn/ voelen Omgeving waarin respondent is opgegroeid
Invloed van familie of vrienden	<p>1. Draagt iemand van uw familie hun haar op natuurlijke wijze?</p> <p>2. Draagt iemand van uw vrienden hun haar op natuurlijke wijze?</p> <p>3. Wat betekent dit voor uw haarkeuze en hoe u naar uzelf kijkt?</p>	Tijdgeest
Afro centrische vertoningen in de media	<p>4. Vindt u dat er sprake is van voldoende representatie van zwarte vrouwen in de media? Kunt u uzelf terugzien in de media?</p> <p>5. Wat heeft dit met u gedaan als persoon?</p> <p>6. Welke aspecten hebben bijgedragen aan dit gevoel?</p>	The Little Mermaid Tijdgeest Positieve voorstellingen van zwarte vrouwen
Eurocentrische vertoningen in de media	<p>7. Onderwerp: Voornamelijk witte vrouwen in de media. Of zwarte vrouwen met steil haar. Wat doet dit met u als persoon?</p> <p>8. Hoe ben je met dit gevoel omgegaan?</p>	Zelfbeeld Vragen naar ervaringen
Mogelijkheid Vergelijking in de media	<p>9. Vind u dat er verbeteringen zijn op het gebied van representatie?</p>	Onderscheid maken tussen verschillende vormen van media Ingaan op hoeveelheid blootstelling aan media
Rolmodellen in de	<p>10. Verandert dit ook iets in hoe u naar uzelf kijkt?</p>	

media	<p>11. Heeft u een rolmodel?</p> <p>12. Vindt u rolmodellen van belang?</p> <p>13. Waar moeten rolmodellen aan voldoen?</p>	Andere voorbeelden in de media, zelfliefde, The Little Mermaid
Natural hair movement	<p>14. Bent u bekend met de natural hair movement?</p> <p>15. Wat heeft u hiervan meegekregen?</p> <p>16. Op welke manier kwam deze informatie bij u terecht?</p> <p>17. Welke invloed heeft deze beweging op u gehad?</p>	Vragen naar voorbeelden Tijdgeest
Tijdgeest	<p>18. Vergelijking met uw tijd en de huidige tijd, wat was er anders?</p> <p>19. Wat zag u om u heen?</p> <p>20. Hoe kijkt u hierop terug?</p>	Tussendoor steeds op terugkomen. Topic is vervlochten in de rest van de vragen
Schoonheidsstandaarden in de media toen en nu	<p>21. Hoe zou u de huidige standaarden omschrijven?</p> <p>22. Welk effect hebben de huidige standaarden op u?</p> <p>23. Kunt u een vergelijking maken met het verleden?</p>	

7.3. Open- Axiaal- Selectief- coderen

7.3.1 Sociale druk

Open codes		Axiale codes		Selectieve codes
Verdeeldheid in de black community		Historische invloeden		Sociale druk
Media bevestigende rol van het slavernijverleden				
Invloed van familie				
Slavernij				
Rol van de moeder				
Schaamte voor afro haar				
Leeftijd begin straighten				
Tijdsgeest				
Externe opvatting van 'mooi zijn'		Externe opvatting van 'mooi zijn'		
Reacties van de omgeving				
Trend				
Invloed van Amerika				
Mixed people				
Waardering van mannen/ jongens				
Image				
Lang-kort				
Motivatie voor haarstijl		Schoonheidsstandaard		
Haar fases				
Idool				
Persoonlijke opvatting van 'mooi zijn'				

7.3.2 Onzichtbaarheid in de media/ homogeen medialandschap

		Ondervertegenwoordiging			Onzichtbaarheid in de media/ homogeen medialandschap
Uitzonderlijkheid van afro haar					
Reclame voor haarproducten (sluik haar)					
Jaloezie					
Gebrek aan rolmodellen					
Mogelijkheid tot vergelijking in de media					
Onzichtbaarheid					
Angst voor het dragen van natuurlijk haar					
Gebrek aan waardering van natuurlijk haar					
Het gevoel van anders zijn					
Doorgeefluik van schoonheidsstandaarden					

7.3.3 De sociale identiteit

Betekenis van haar		Betekenis van haar		De sociale identiteit
Cultuur				
Vrouwelijkheid				
Verscheidenheid van afro/ natuurlijk haar				
Stigma op afro haar				
Kort-lang haar				
Sociale identiteit		Gemeenschap		
Sisterhood				
Je identiteit terugzien				
Overcompenseren				
Uitzonderlijkheid van zwarte mensen ansicht				
Black features				
Zelfacceptatie		Zwartbewustzijn		
Zelfkennis				
Zwarte voorbeeldfiguren				
Kennis over natuurlijk haar				
Gevolgen van haarmanipulatie				
Resultaat van de keuze voor een haarstijl				
Waardering voor natuurlijk haar vanuit het zelf				

7.3.4 Zichtbaarheid in de media/ divers medialandschap

Diversere schoonheidsstandaarden		Zichtbaarheid in de media		Zichtbaarheid in de media/ divers medialandschap
Mogelijkheid tot vergelijking				
Positieve ontwikkelingen in de media				
Artiest als inspiratie haarstijl				
Groei representatie				
Bewust opzoeken van positieve beelden				
Overbrengen van zwartbewustzijn				
Bewondering voor artiesten vanwege hun talent				
Haar fases				
Proces van gemanipuleerd tot afro haar				
Nieuwslezers		Rolmodellen		
Voorbeelden van haarstijlen in de media				
Natural hair movement				
Influencers				
Zwarte voorbeeldfiguren				
Zwarte vrouwelijke artiesten				
Bekendheden en het kopiëren van haarstijlen				
Zelfverzekering		Positieve impact		
Zelfwaardering				
Trots				
Erkenning				
Geruststelling voor de volgende generatie				
Gevolgen blootstelling aan zwarte mensen in de media				
Durf				

7.4 Ethics & Privacy checklist

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH

INSTRUCTION

This checklist should be completed for every research study that is conducted at the Department of Public Administration and Sociology (DPAS). This checklist should be completed *before* commencing with data collection or approaching participants. Students can complete this checklist with help of their supervisor.

This checklist is a mandatory part of the empirical master's thesis and has to be uploaded along with the research proposal.

The guideline for ethical aspects of research of the Dutch Sociological Association (NSV) can be found on their website (http://www.nsv-sociologie.nl/?page_id=17). If you have doubts about ethical or privacy aspects of your research study, discuss and resolve the matter with your EUR supervisor. If needed and if advised to do so by your supervisor, you can also consult Dr. Bonnie French, coordinator of the Sociology Master's Thesis program.

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title:	An analysis into how representation of black women with natural hair in the Dutch media contributes to the self-image of black women in the Netherlands – Enrolled in the politics of sex program
Name, email of student:	Daniëlle Dumfries 626489dd@eur.nl
Name, email of supervisor:	prof.dr. (Pearl) PA Dykstra. dykstra@essb.eur.nl

Start date and duration: April 11 – June 25

Is the research study conducted within DPAS

YES - NO

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted?
(e.g. internship organization)

PART II: HUMAN SUBJECTS

1. Does your research involve human participants. **YES - NO**

If 'NO': skip to part V.

If 'YES': does the study involve medical or physical research? **YES - NO**

Research that falls under the Medical Research Involving Human Subjects Act ([WMO](#)) must first be submitted to [an accredited medical research ethics committee](#) or the Central Committee on Research Involving Human Subjects ([CCMO](#)).

2. Does your research involve field observations without manipulations that will not involve identification of participants. **YES - NO**

If 'YES': skip to part IV.

3. Research involving completely anonymous data files (secondary else). **YES - NO** data that has been anonymized by someone

If 'YES': skip to part IV.

PART III: PARTICIPANTS

1. Will information about the nature of the study and about what participants can expect during the study be withheld from them? YES - **NO**
2. Will any of the participants not be asked for verbal or written 'informed consent,' whereby they agree to participate in the study? YES - **NO**
3. Will information about the possibility to discontinue the participation at any time be withheld from participants? YES - **NO**
4. Will the study involve actively deceiving the participants? YES - **NO**
Note: almost all research studies involve some kind of deception of participants. Try to think about what types of deception are ethical or non-ethical (e.g. purpose of the study is not told, coercion is exerted on participants, giving participants the feeling that they harm other people by making certain decisions, etc.).
5. Does the study involve the risk of causing psychological stress or negative emotions beyond those normally encountered by participants? YES - **NO**
6. Will information be collected about special categories of data, as defined by the GDPR (e.g. racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade union membership, genetic data, biometric data for the purpose of uniquely identifying a person, data concerning mental or physical health, data concerning a person's sex life or sexual orientation)? YES - **NO**
7. Will the study involve the participation of minors (<18 years old) or other groups that cannot give consent? YES - **NO**
8. Is the health and/or safety of participants at risk during the study? YES - **NO**

9. Can participants be identified by the study results or can the confidentiality of the participants' identity not be ensured? YES - **NO**

10. Are there any other possible ethical issues with regard to this study? **YES** - NO

If you have answered 'YES' to any of the previous questions, please indicate below why this issue is unavoidable in this study.

_____ The study is about self-image. This is a personal topic and can be perceived as emotional.

What safeguards are taken to relieve possible adverse consequences of these issues (e.g., informing participants about the study afterwards, extra safety regulations, etc.).

_____ As a precaution, Participants will be properly informed about the study in advance. My role as researcher is to manage the interviews and create a safe atmosphere. The interviewee must be able to stop at any time. Also, the interviewee must be aware of what happens to the results and how I ensure privacy_____

Are there any unintended circumstances in the study that can cause harm or have negative (emotional) consequences to the participants? Indicate what possible circumstances this could be.

_____ **No** _____

_____

Please attach your informed consent form in Appendix I, if applicable.

Continue to part IV.

PART IV: SAMPLE

Where will you collect or obtain your data?

Data is collected through interviews. The research group consists of 10 women in the Netherlands

What is the (anticipated) size of your sample?

10

What is the size of the population from which you will sample?

The population of adult women of Surinamese, Antillean, Cape Verdean or Sudanese descent which is approximately 1,25 % of the total population of the Netherlands, so that's around 0.219 million people.

Continue to part V.

Part V: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

The data will be stored at the EUR one drive and on a on a well-secured computer

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

I am.

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

I will make a backup every week

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

by omitting respondents' names and any information that could trace the person

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student: Daniëlle Dumfries   Name (EUR) supervisor:
Pearl Dykstra

Date: 24-3-2023   Date: 24-03-2023

